

รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง

A MODEL OF ACHIEVEMENT IN PUBLIC WELFARE WORK OF THE SANGHA IN THE CENTRAL REGION SANGHA

พศิน สินมา¹, พระศรีวินยาภรณ์ ดร.²

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Pasin Sinma¹, Phra Srivinayaphon, Dr.²

Graduate School, Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author E-mail: pasin.sinma69@gmail.com

(Received : January 3, 2025; Edit : January 14, 2025; accepted : January 17, 2025)

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางมีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง 2) เพื่อศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง 3) เพื่อสร้างรูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง 4) เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง” งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยคุณภาพเชิงเอกสาร เก็บข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ 21 รูป/คน วิเคราะห์เชิงเนื้อหาและนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง ได้แก่ 1) พุทธจริยา ทำให้การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์เป็นไปอย่างมีระบบและส่งผลกระทบเชิงบวกต่อสังคม 2) ทานบารมี แสดงให้เห็นถึงการเสียสละของพระสงฆ์เพื่อประโยชน์ของสังคม 3) สังคหวัตถุ ส่งเสริมให้การสงเคราะห์ของคณะสงฆ์มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ และช่วยสร้างความสมานฉันท์ในชุมชน 4) กัลยาณมิตรธรรม ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดและชุมชน ซึ่งผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์เกิดจากการบรรลุเป้าหมายของกิจกรรมโครงการที่มีการพัฒนาและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางเป็นภารกิจสำคัญของพระสังฆาธิการที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบปัญหาความเดือดร้อนจากภัยพิบัติสาธารณภัยต่าง ๆ รวมถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การสงเคราะห์ช่วยเหลือ ในยามปกติและยามวิกฤติ 2) การสนับสนุนเกื้อกูล เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน 3) การมีส่วนร่วมในการพัฒนา เพื่อเสริมสร้างศักยภาพให้กับชุมชนให้มีความมั่นคง 4) บุรณการเครือข่าย คือการร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

3. รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางประกอบด้วย 4 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยหลักพุทธจริยา 2) รูปแบบสนับสนุนเกื้อกูลด้วยหลักทานบารมี 3) รูปแบบมีส่วนร่วมพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ 4) รูปแบบการบูรณาการเครือข่ายด้วยหลักกัลยาณมิตรธรรม โดยที่คณะสงฆ์มีแนวทางปฏิบัติงาน ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ตอบสนองความต้องการของบุคคล ชุมชน และสังคม เรียกว่า MAHATHERA MODEL

คำสำคัญ : ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงาน, สาธารณสงเคราะห์, คณะสงฆ์หนกลาง

ABSTRACT

The objectives of this research entitled “A Model of Achievement in Public Welfare Work of the Thai Sangha in the Central Region Sangha” were as follows: 1) to study the Buddhist principles that promote the achievement of public welfare work of the Central Sangha 2) to study the public welfare work of the Central Sangha 3) to create a model for the performance of public welfare work of the Central Sangha and 4) to present knowledge about “A Model of Achievement in Public Welfare Work of the Thai Sangha in the Central Region Sangha”. This is a documentary qualitative research by which all data were collected from Tipitaka, the Commentaries, other related research and 21 key informants from the in-depth interview. Its contents were presented by descriptive analysis method.

The result of research is found that :

1. Buddhist principles that promote the achievement of public welfare work of the Central Sangha are: 1) Buddhist conduct makes the Sangha public welfare work systematic and has a positive impact on society 2) Danaparami shows the sacrifice made by monks for the benefit of society 3) Sanghavatthu encourages the provision assistance by the Sangha to be appropriate to the situation and helps create unity in the community 4) Kalyanamitra Dhamma promotes good relationships between the temple and the community. The results of public welfare work caused by achieving the goals of the project activities that have been continuously developed and improved.

2. The public welfare work of the Central Sangha is considered an important mission of The Sangha to provide assistance to those experiencing suffering from disasters and various public calamities as well as to improve the quality of life and promoting the well-being of the people. It can be divided in to 4 types: 1) Assistance in normal times and crise, 2) Support to strengthen the community, 3) Participation in development, strengthening the potential of the community to be stable, 4) Network integration, which is cooperation with various agencies to increase operational efficiency.

3. The model achievement of public welfare work of the Central Sangha consists of 4 models: 1) model of assistance using Buddhist principles 2) model of support based on the principles of Dana parami 3) model of participation in development with the principles of Sanghavatthu 4) model of network integration with the principles of the Kalyanamitra Dhamma. The Sangha has guidelines for working to produce results that meet the needs of individuals, communities and society, which called the MAHATHERA MODEL.

Keywords: Achievement, Public Welfare, Central Sangha

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

งานสาธารณสงเคราะห์ในสมัยพุทธกาลมีจุดกำเนิดขึ้นในตอนที่พระพุทธองค์ได้สละเพศฆราวาส (ผู้ครองเรือน) และออกผนวชเพื่อหาแนวทางและวิธีปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ จนกระทั่งตรัสรู้ในอรหัตตผล 4 และประดิษฐานพระพุทธศาสนาที่กรุงราชคฤห์ แคว้นมคธ ซึ่งหลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงต่อแนวคิดของนักบวชนอกพระพุทธศาสนา ให้เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิอีกทั้งเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความเลื่อมใสศรัทธาได้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระพุทธองค์เป็นผู้ที่มีคุณูปการต่อพระพุทธศาสนาอันประกอบด้วย อรหันต์ เป็นผู้ไกลกิเลส เป็นผู้ให้วัชรบูชา สมมาสมพุทโธ เป็นผู้รู้ชอบเอง วิชชาจรมณสมปนโน เป็นผู้บริบูรณ์แล้วด้วยวิชาและจรณะ สุกโต เป็นผู้ไปดีแล้ว โลกวินุ เป็นผู้ทรงรู้โลก อนุตตโร บุริสทมมสารถิ เป็นผู้ฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า สตถา เทวมนุสสานิ เป็นผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย พุทโธ เป็นผู้เบิกบานแล้ว ภควา เป็นผู้จำแนกธรรม (พระศาสนาโสมณ (จตตสลโล), 2564 : 11) ดังนั้นการสาธารณสงเคราะห์ในสมัยพุทธกาลจึงยังไม่ได้เป็นแบบแผน แต่มีลักษณะเป็นการกล่าวธรรมและสอนธรรมโดยพระพุทธองค์และพระสาวกโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคคลได้เกิดสติปัญญา และคิดพิจารณาแยกแยะในสิ่งที่ตนประสบและอุปสรรคนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้หลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง สมดังพุทธพจน์ที่ทรงตรัสแก่พระสงฆ์ผู้ที่จะออกไปประกาศพระศาสนาว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย” (ที.ม. 13/51/51)

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ 22/2564 เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2564 เลขาธิการมหาเถรสมาคมเสนอว่า ตามมติมหาเถรสมาคมครั้งที่ 6/2559 เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2559 และมติมหาเถรสมาคมครั้งที่ 7/2559 เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2559 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคมทั้ง 6 ฝ่าย ประกอบด้วย 1) ด้านปกครอง 2) ด้านศาสนศึกษา 3) ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4) ด้านเผยแผ่ 5) ด้านสาธารณูปการ 6) ด้านสาธารณสงเคราะห์ มหาเถรสมาคมมีสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า เป็นประธานกรรมการ พร้อมกับคณะกรรมการอีก 24 รูป/คน เพื่อให้การขับเคลื่อนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในด้านต่าง ๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดสัมฤทธิ์ผล ตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ของมหาเถรสมาคม (พระราชบัญญัติราชกิจ, 2567 : 179)

คณะสงฆ์ได้มีการแบ่งเขตพื้นที่การปกครองคณะสงฆ์หนกลางแบ่งออกเป็น 6 ภาค และมีพื้นที่ในความรับผิดชอบครอบคลุม 23 จังหวัด โดยมีลำดับการบังคับบัญชาตั้งแต่เจ้าคณะหนกลางลงมาถึงเจ้าอาวาสโดยงานสาธารณสงเคราะห์เป็นบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการทุกระดับที่จะต้องสนองนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายเพื่อเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนทั้งในยามปกติและยามวิกฤตซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคณะสงฆ์หนกลางเป็นศูนย์กลางและเป็นต้นแบบของงานสาธารณสงเคราะห์

งานสาธารณสงเคราะห์วัดและคณะสงฆ์ให้บริการตามความจำเป็นตามความต้องการของประชาชน บทบาทนี้มีความชัดเจนมากในสังคมชนบทที่อยู่ห่างไกลไม่ได้รับการบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง เมื่อสังคมไทยเข้าสู่ยุคการพัฒนาเศรษฐกิจตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในช่วง 2500 บทบาทงานสาธารณสงเคราะห์ถูกสถาบันใหม่ ๆ เข้ามาทำหน้าที่แทน การพัฒนาประเทศในยุคนี้เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำในสังคม เกิดปัญหาความยากจน เกิดความไม่เป็นธรรมในการกระจายรายได้ การแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติและปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชนที่เสื่อมโทรมลงจนถึงช่วงทศวรรษ 2520 พระสงฆ์ส่วนหนึ่งได้เริ่มต้นตัวต่อสถานการณ์ปัญหาความเดือดร้อนและปัญหาด้อยพัฒนาของประชาชน จึงได้มีการปรับเปลี่ยนบทบาทเชิงรุก โดยเริ่มเป็นฝ่ายออกไปหาประชาชน ไปร่วมพัฒนาและช่วยเหลือประชาชน โดยอาศัยกำลังของพระสงฆ์หรือโดยร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งในเมืองและชนบท (พินิจลาภานันท์, 2562 : 42)

ดังนั้นจึงควรมีการถอดบทเรียนในกิจกรรมหรือโครงการที่ประสบผลสำเร็จ หรือมักจะเรียกกันว่าเป็นการถอดบทเรียนวิธีปฏิบัติงานที่ดี (best practice) อันเป็นแนวคิดทฤษฎีที่ก่อตัวจากทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง โดยจุดมุ่งหมายหลักคือเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องงานสาธารณสงเคราะห์วิถีพุทธจึงมีความสำคัญเพราะเป็นแนวทางที่เน้นให้วัดเป็นที่พึ่งของสังคม

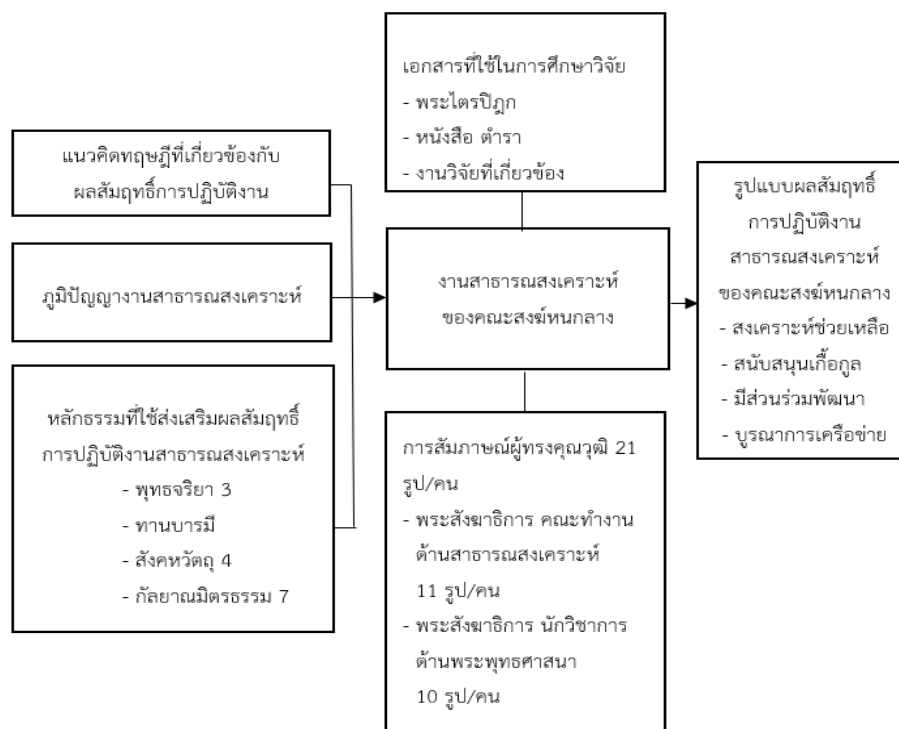
ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง” เนื่องจากพบว่างานสาธารณสงเคราะห์ในปัจจุบันยังเผชิญกับปัญหาสำคัญ เช่น การขาดแคลนทรัพยากรในการนำไปสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย การดำเนินงานบางโครงการขาดความต่อเนื่อง รวมถึงการปรับวิธีการปฏิบัติงานของคณะสงฆ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์สังคม ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนารูปแบบการปฏิบัติงานที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาเหล่านี้ โดยผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้าไปในกระบวนการทำงาน เพื่อเสริมสร้างความสุขแก่ชุมชนและนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง
2. เพื่อศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง
3. เพื่อสร้างรูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับ รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง” มีกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในขั้นตอนดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินงานตามแนวทางของงานวิจัยเชิงคุณภาพแบบสัมภาษณ์ (Qualitative Research Interview) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยออกเป็น 6 ขั้นตอน เพื่อหาข้อสรุปรูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง ดังนี้

1. ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาหลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง เพื่อเป็นแนวทางวิเคราะห์การสร้างผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง ตลอดแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ และหลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้อง จากหนังสือ เอกสาร บทความวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ งานวิจัย
2. ขั้นตอนที่ 2 ศึกษางานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง 4 ด้าน ประกอบด้วย การสงเคราะห์ช่วยเหลือ การสนับสนุนเกื้อกูล การมีส่วนร่วมพัฒนา การบูรณาการเครือข่าย
3. ขั้นตอนที่ 3 จัดทำร่างรูปแบบการสร้างผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง
4. ขั้นตอนที่ 4 เก็บข้อมูลเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) จำนวน 21 รูป/คน ประกอบด้วย พระสังฆาธิการ คณะทำงานฝ่ายสาธารณสงเคราะห์ จำนวน 11 รูป/คน กลุ่มที่ 2 พระสังฆาธิการ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 10 รูป/คน
5. ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยที่ได้มาจากแหล่งต่าง ๆ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

6. ขั้นตอนที่ 6 กำหนดรูปแบบการสร้างผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง และกำหนดแนวทางการนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาโวหาร มีลำดับขั้นตอนดำเนินงานวิจัยดังนี้

- 1) วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร
- 2) สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบ
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ
- 4) สัมภาษณ์และเรียบเรียงข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รวมถึงข้อมูลวิจัย
- 5) นำเสนอรูปแบบและผลการวิจัยที่ค้นพบต่อคณะกรรมการควบคุมดุชนิพนธ์
- 6) เชิญคณะกรรมการควบคุมดุชนิพนธ์มาประชุมร่วมกัน เพื่อร่วมพิจารณาความเป็นไปได้ของรูปแบบและผลการวิจัยที่นำเสนอ
- 7) นำเสนอผลงานในการสัมมนาวิจัยนิพนธ์ (Pre-Submission) โดยมีคณะกรรมการตามทบัณฑิตวิทยาลัยกำหนด เพื่อรับฟังการวิจารณ์ผลงาน (Public Hearing) และตอบข้อซักถามผู้สัมมนาเพื่อจะเป็นประโยชน์ในการปรับความสมบูรณ์ของดุชนิพนธ์
- 8) เสนองานวิจัยฉบับสมบูรณ์เพื่อขอสอบป้องกันดุชนิพนธ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย

ผลการวิจัย

1) หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมเป็นคำสอนที่พระพุทธองค์ได้ทรงสั่งสอนแก่เหล่าเวไนยสัตว์และสงเคราะห์ผู้คนในทุกระดับชั้น เพื่อให้เข้าถึงหลักธรรมที่นำไปสู่การหลุดพ้นจากทุกข์และการบรรลุพระนิพพาน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้สืบทอดหลักธรรมคำสอนดังกล่าว เพื่ออบรมและเผยแผ่ให้แก่ประชาชนมาตลอดทุกยุคสมัย ซึ่งหลักพุทธธรรมสามารถส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการสะท้อนถึงผลสำเร็จทั้งในระดับบุคคลและองค์กร การปฏิบัติงานที่มีผลสัมฤทธิ์สูงจะเริ่มจากการกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน และดำเนินการอย่างมีระเบียบ โดยมีการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลให้ทุกฝ่ายในองค์กรเข้าใจบทบาทของตนเองและทำงานร่วมกันไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานในภาพรวม การประเมินผลสัมฤทธิ์มักจะใช้เกณฑ์ที่หลากหลาย เช่น ความสำเร็จของโครงการเมื่อเทียบกับเป้าหมายที่กำหนด ผลกระทบจากการดำเนินงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ประโยชน์และความคุ้มค่าของทรัพยากรที่ใช้ รวมถึงผลผลิตและคุณภาพของงาน ผลสัมฤทธิ์ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนและบริหารจัดการ เช่น การกำหนดเป้าหมายที่เป็นไปได้ การจัดสรรบุคลากรในตำแหน่งที่เหมาะสม และการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาได้ในอนาคต นอกจากนี้ ผลสัมฤทธิ์ยังช่วยยกระดับทักษะและศักยภาพของบุคลากรผ่านการฝึกอบรมและการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและการถอดบทเรียนจากการปฏิบัติงาน ช่วยให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานด้านสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ดังนั้น หลักพุทธธรรมจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ โดยเน้นการวางแผน การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การติดตามประเมินผล และการพัฒนาทักษะของพระสงฆ์ ซึ่งทั้งหมดนี้จะช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและสร้างประโยชน์สูงสุดต่อสังคมในระยะยาว

2) งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง ผลการวิจัยพบว่างานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางมีรากฐานมาจากพุทธประสงค์ ซึ่งสะท้อนถึงแนวทางตามหลักพุทธศาสนา ที่เน้นการช่วยเหลือและเกื้อกูลผู้คนในสังคมเพื่อสร้างความสงบสุขและความสมานฉันท์ คณะสงฆ์ได้ดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ด้วยแนวทางเชิงรุก เพื่อให้สามารถเข้าถึงบุคคล กลุ่มชน และสังคมที่กำลังประสบความเดือดร้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และนโยบายของมหาเถรสมาคม พระสังฆาธิการทุกระดับมีหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือผู้คน มหาเถรสมาคมจึงได้ขับเคลื่อนกิจการพระพุทธศาสนาผ่านงานสาธารณสงเคราะห์ โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติงานใน 4 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) สงเคราะห์ช่วยเหลือ ซึ่งเป็นบทบาทของพระสงฆ์ในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติและสาธารณภัย 2) สนับสนุนเกื้อกูล ซึ่งพระสงฆ์จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน 3) มีส่วนร่วมพัฒนา ซึ่งพระสงฆ์จะดำเนินโครงการที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน และ 4) บูรณาการเครือข่าย ซึ่งพระสงฆ์จะทำงานร่วมกับภาคีเครือข่าย ทั้งพระสงฆ์ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน การดำเนินงานตามทั้ง 4 แนวทางนี้ช่วยให้คณะสงฆ์สามารถให้ความช่วยเหลือและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังช่วยให้วัดมีบทบาทเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาและสร้างคุณประโยชน์แก่ประชาชนในทุกระดับ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาชุมชนและสังคมให้มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาตนเองได้ และสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

3) รูปผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางรูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง มี 4 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบการสงเคราะห์ช่วยเหลือด้วยหลักพุทธจริยา เป็นการให้ความช่วยเหลือที่มีพื้นฐานของความเมตตากรุณา การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่นด้วยความตั้งใจอันบริสุทธิ์ ซึ่งการนำหลักพุทธจริยามาปรับใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและให้ผลสัมฤทธิ์ที่ยั่งยืน เนื่องจากการช่วยเหลือที่มาจากความเข้าใจและการบำเพ็ญคุณงามความดีเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้รับ ซึ่งจะเห็นได้จากโครงการพระคิลานุปัฏฐากและพระคิลานธรรม 2) รูปแบบสนับสนุนเกื้อกูลด้วยหลักทานบารมี การสนับสนุนและเกื้อกูลผู้อื่นด้วยหลักทานบารมีจะเน้นที่การให้สิ่งของ หรือการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้วยเจตนาบริสุทธิ์และความเป็นมิตร โดยมีการปลูกฝังความเมตตาและการบำเพ็ญทานที่ไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้และผู้รับที่ยั่งยืน อีกทั้งเป็นการเสริมสร้างพลังใจในการพัฒนาความเป็นอยู่ของผู้รับให้ดีขึ้น ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อส่งเสริมให้มีการแบ่งปันและความสามัคคีในชุมชน ซึ่งจะเห็นได้จากโครงการหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) การใช้วัดเป็นศูนย์กลางการพัฒนาชุมชนและการสงเคราะห์ประชาชน 3) รูปแบบมีส่วนร่วมพัฒนาด้วยหลักสังคหวัตถุ นำมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงงานสาธารณสงเคราะห์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและมีผลสัมฤทธิ์ที่ดี นำมาซึ่งการพัฒนาอย่างยั่งยืนในทุกระดับ ทั้งในระดับบุคคล ชุมชน สังคม เมื่อเกิดการร่วมมือร่วมใจในการช่วยเหลือก็จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งและความร่วมมือระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะเห็นได้จากโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เป็นการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน และโครงการพุทธอารยเกษตร เป็นการพัฒนาชุมชนด้วยแนวคิด โคก หนอง นา โมเดล เพื่อให้ประชาชนสร้างอาชีพด้วยการทำเกษตรกรรม 4) รูปแบบบูรณาการเครือข่ายด้วยหลักกัลยาณมิตรธรรม การบูรณาการเครือข่ายสังคมและการช่วยเหลือกันในรูปแบบกัลยาณมิตรโดยมุ่งเน้นที่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลภายในเครือข่ายของคณะสงฆ์และองค์กรต่างๆ เพื่อให้สามารถช่วยเหลือกันได้อย่างมีประสิทธิภาพเสริมสร้างความไว้วางใจและการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบนำไปสู่การให้ความช่วยเหลือที่มีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกด้านของงานสาธารณสงเคราะห์ ซึ่งจะเห็นได้จากการลงนามขอความร่วมมือจากภาคีเครือข่าย (MOU) ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่า หลักพุทธธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ผู้ใดที่นำไปประพฤติปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นพระสงฆ์รูปหนึ่งรูปใดหรือคณะสงฆ์ตลอดจนถึง อุบาสก อุบาสิกา ผู้นั้นย่อมประสบแต่ผลสำเร็จและพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง ดังเช่น พุทธศาสนิกที่กล่าวว่า “กุต เสส ทิยตตพพิ แปลความว่า เมื่อมีชีวิตอยู่ควรเกื้อกูลกัน” ซึ่งตอกย้ำว่า การนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติ ย่อมก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นประโยชน์และนำไปสู่การพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางที่ได้นำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับแนวคิดทฤษฎีผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาที่มีความยั่งยืนในการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ การพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างคณะสงฆ์ องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ผลสัมฤทธิ์บรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีปัจจัยคือความสำเร็จของโครงการ ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการจัดโครงการ ประโยชน์และความคุ้มค่าของการจัดทำโครงการ ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า หลักพุทธธรรมที่ประกอบด้วย พุทธจริยา 3 ทานบารมี สังคหวัตถุ 4 กัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นหลักการที่สามารถนำมาใช้กับงานงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง การที่คณะสงฆ์และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมและสนับสนุนซึ่งกันและกันเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้โครงการและกิจกรรมงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่องและประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการพัฒนาสังคมที่มั่นคงยั่งยืน โดยปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของงาน ได้แก่ ความสำเร็จของโครงการ ผลกระทบต่อชุมชน ความคุ้มค่าของโครงการ ซึ่งเชื่อมโยงกับรูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน 3 รูปแบบที่ (สำราญ มีแจ้ง 2556, : 157-158) ได้กล่าวว่า การประเมินผลการปฏิบัติงานมี 3 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบที่ยึดบุคคลเป็นหลัก (Individual Centered Approach : ICA) ในรูปแบบการประเมินปฏิบัติงานมีความเชื่อถือว่า คนจะทำงานได้ดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะส่วนตัวบางอย่าง (Traits of Individual) และวิธีการทำงานตามรูปแบบนี้ผู้ประเมินจึงมุ่งวัดลักษณะส่วนตัวของบุคคล เช่น ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การประยุกต์หรือการดัดแปลง การปรับตัว การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น วิธีการประเมินตามแบบนี้เป็นที่นิยมประเมินกันในยุคเริ่มต้น ต่อมาการศึกษาพบว่าไม่มีความเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างคุณภาพของลักษณะส่วนตัวกับผลการปฏิบัติงานทำให้การประเมินงานตามแบบนี้ได้รับความนิยมน้อยลง และผลักดันให้เกิดรูปแบบใหม่ของการประเมินผลการปฏิบัติงาน 2) รูปแบบที่ยึดงานเป็นหลัก (Job-centered Approach : JCA) ตามรูปแบบนี้ในการประเมินผลการทำงานของใครก็ตามให้พิจารณาจากที่กำลังทำอยู่ตามที่ได้รับคำตอบในขณะนั้นว่าถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ดังนั้นหน้าที่และความรับผิดชอบในงานที่กำหนดไว้ จึง

เป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินผลการทำงานของผู้ถูกประเมิน รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ยึดงานเป็นหลักไม่ต้องการเปรียบเทียบกับคนอื่นหรือกลุ่มอื่น แม้จะทำงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันก็ตามการประเมินจะเน้นเงื่อนไขที่งานนั้นต้องการและการเปรียบเทียบผลการปฏิบัติงานของผู้ถูกประเมินกับความรับผิดชอบหลักของเขา 3) รูปแบบที่ยึดผลงานหรือเป้าหมายเป็นหลัก (Objective centered Approach : OCA) รูปแบบนี้นับว่าเป็นรูปแบบการประเมินยุคใหม่ในรูปแบบนี้จะมีการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เหล่านี้จะกำหนดเฉพาะสำหรับตำแหน่งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เหล่านี้จะกำหนดเป็นผลงานที่จะต้องทำให้บรรลุเป้าหมายภายในเวลาที่กำหนด ในการประเมินตามรูปแบบนี้ได้รับอิทธิพลจากการบริหารโดยเป้าหมายหรือโดยวัตถุประสงค์ (MBO) และสอดคล้องกับ (กรรณิการ์ นิยมศิลป์และคณะ 2536, : 55) กล่าวว่า การประเมินผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานเป็นการพิจารณาคุณค่าของผลงานที่ได้รับ เป็นการเปรียบเทียบผลงานที่เกิดขึ้นกับความต้องการที่ตั้งไว้ เช่น องค์กรต้องการให้คนงานคนหนึ่งผลิตสินค้าได้ 10 ชิ้น ภายในหนึ่งชั่วโมง จำนวนสินค้า 10 ชิ้นภายในหนึ่งชั่วโมง จึงเป็นความต้องการที่องค์กรที่ตั้งไว้ การประเมินในกรณีนี้คือการเปรียบเทียบว่าคนงานคนหนึ่งผลิตสินค้าหรือทำงานได้ภายในหนึ่งชั่วโมงมากกว่าหรือน้อยกว่า 10 ชิ้น ถ้าผลิตได้มากกว่าก็นับว่าผลงานดี แต่ถ้าผลิตได้น้อยกว่าก็เรียกว่าผลงานยังไม่ได้มาตรฐาน ตัวอย่างดังกล่าวนี้เป็นการประเมินผลงานโดยถือปริมาณงานหนึ่งเป็นหลัก แต่การประเมินผลงานไม่จำเป็นต้องถือปริมาณงานเป็นหลักเสมอไป อาจประเมินคุณภาพของงานหรือถือหลักทั้งปริมาณและคุณภาพของงานก็ได้ นอกจากนั้นการประเมินผลงานบางครั้งไม่อาจกำหนดคุณภาพและปริมาณที่วัดหรือนับได้ เช่น การวัดผลเกี่ยวกับการบริหารบุคคล เราไม่อาจวัดได้ว่านักบริหารคนนี้ปฏิบัติตัวให้ลูกน้องมีกำลังขวัญดีกี่กิโลเมตรหรือกี่หาบ ในกรณีเช่นการประเมินผลที่ใช้ดุลยพินิจของผู้ประเมินโดยกำหนดขึ้นของผลงานเป็นตัวยึด ดี พอใช้ ไม่ค่อยดี เป็นต้น

2. จากผลการวิจัยพบว่า งานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางเป็นบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ โดยมีลักษณะการดำเนินงาน 4 รูปแบบ คือ 1) สงเคราะห์ช่วยเหลือ 2) สนับสนุนเกื้อกูล 3) มีส่วนร่วมพัฒนา และ 4) บูรณาการเครือข่าย โดยเป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน การทำงานร่วมกับภาคีเครือข่ายเพื่อแก้ไขฟื้นฟู เยียวยา พัฒนาสังคมโดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยและกฎหมายบ้านเมือง ซึ่ง (พินิจ ลาภอนันท์ 2520, : 178) ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำเนินกิจกรรม สังฆพัฒนาในชุมชนต่าง ๆ จำแนกได้เป็น 4 ลักษณะ ดังนี้ (1) บทบาทผู้สงเคราะห์พัฒนา คือ พระสงฆ์พัฒนา ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ โดยท่านเป็นผู้จัดหาทรัพยากรและบริหารโครงการด้วยตนเอง ชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลย (2) บทบาทด้านผู้นำในการพัฒนา โดยพระสงฆ์เป็นผู้ติดต่อโครงการพัฒนามาดำเนินการชาวบ้านมีส่วนร่วมปรึกษาบ้างแต่ส่วนใหญ่จะคล้อยตามความคิดของพระสงฆ์พัฒนาที่ชาวบ้านมักศรัทธามากกว่า (3) บทบาทผู้ประสานงาน โดยพระสงฆ์พยายามร่วมมือกับผู้นำชุมชนชักนำโครงการต่าง ๆ เข้ามาดำเนินการพัฒนาในหมู่บ้านโดยชาวบ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ทั้งในการคิดโครงการ การปฏิบัติงานพัฒนาและร่วมรับผิดชอบติดตามผลการพัฒนาพระสงฆ์มีบทบาทเป็นที่เลี้ยงที่คอยแนะนำให้คำปรึกษาและประสานการสนับสนุนจากภายนอก ทั้งนี้อภิปรายได้ว่า คณะสงฆ์หนกลางมีบทบาทสำคัญต่องานสาธารณสงเคราะห์ ทั้งในมิติการช่วยเหลือ ฟื้นฟู เยียวยา พัฒนา โดยคณะสงฆ์หนกลางมีการให้ความช่วยเหลือในยามวิกฤตไปจนถึงการบูรณาการกับเครือข่ายต่างๆ ซึ่งงานสาธารณสงเคราะห์ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และยังสะท้อนถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในฐานะผู้สร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมทุกมิติ สอดคล้องกับ (พระราชวลภาจารย์ (ดาวเรือง อาภาคุณ), 2564 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี เป็นรูปแบบของการบูรณาการองค์ประกอบของปัจจัยสำคัญทั้ง 4 ประการ คือ การบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ ด้วยความร่วมมือของเครือข่าย 3 ประสาน ในการให้การสงเคราะห์ประชาชนทั้งด้านวัตถุและจิตใจ โดยที่การประสานความร่วมมือและให้การสงเคราะห์ประชาชนอยู่บนพื้นฐานของหลักสังคหวัตถุธรรม มีกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ (1) การสงเคราะห์ช่วยเหลืออุปถัมภ์ยังชีพ และสร้างขวัญกำลังใจเฉพาะกลุ่มผู้ป่วยติดเตียง ผู้พิการ ทูพพลภาพ เวชภัณฑ์ อาหาร และโภชนาการสุขภาพร่างกาย ที่อยู่อาศัยมีความปลอดภัยต่อชีวิต เครื่องใช้ในชีวิตและการช่วยเหลือด้วยเงิน นำธรรมะไปบรรเทาทุกข์ และแก้ปัญหาทางใจ (2) จัดฝึกอบรมวิชาชีพสันทนาการมีภูมิลำเนาเพื่อพัฒนาคุณภาพจิตใจ เสริมสร้างปัญญา พัฒนาสัมมาทิฐิสำหรับประชาชนทั่วไป สร้างเสริมความสามัคคีโดยอาศัยวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาให้วัดเป็นเสมือนศูนย์เยียวยาจิตใจแก่ผู้ประสบภัยธรรมชาติหรือภัยพิบัติต่าง ๆ (3) การจัดวัดเป็นศูนย์การเรียนรู้และฝึกสมาธิโดยสอนหลักธรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตควบคู่กันไป

3. ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลาง คือ รูปแบบการปฏิบัติงานที่มีการใช้หลักพุทธธรรมเข้าไปสนับสนุนและส่งเสริมเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของงานสาธารณสงเคราะห์ประกอบด้วย 1) หลักพุทธจริยา 2) หลักทานบารมี 3) หลักสังคหวัตถุ 4) หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในการขับเคลื่อนพัฒนางานสาธารณ

สงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางให้สอดคล้องกับนโยบายแผนงานซึ่งเป็นการส่งเสริมบทบาทพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า รูปแบบผลสัมฤทธิ์การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์หนกลางใช้หลักพุทธธรรมเป็นฐานในการปฏิบัติงาน ขับเคลื่อนงานสาธารณสงเคราะห์ แสดงให้เห็นถึงการผสมผสานหลักธรรมเข้ากับการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งช่วยให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ (พระใบฎีกาสมคิด นาถสีโล (สุชนิล), 2564 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร” ผลการศึกษาพบว่า ทาน การปรับความเข้าใจของบุคลากรเสมอเพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีกันซึ่งจะทำให้การทำงานดำเนินไปด้วยความราบรื่นและเกิดผลสำเร็จแก่ประชาชนโดยรวม มีการเสียสละแบ่งปันซึ่งกันและกันจึงทำให้บุคลากรในองค์กรมีความเป็นกันเองในการทำงานไม่ถือตัวต่อเพื่อนร่วมงานและไม่ว่าจะสังคมระดับไหนถ้ามีการเสียสละและแบ่งปันซึ่งกันและกัน ปัญหาบุคลากรในองค์กรมีการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อยเคารพต่อผู้ใหญ่ พูดในสิ่งที่ประโยชน์และมีเหตุผล ซึ่งพบว่าบุคลากรในองค์กรมีการใช้วาจาที่สุภาพเรียบร้อยต่อผู้ใหญ่และมีการทักทายด้วยคำไพเราะอ่อนหวาน และเมื่อเพื่อนร่วมงานไม่เข้าใจก็มีการชี้แจงด้วยถ้อยคำที่มีความสุภาพซึ่งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้คนอื่นอยากทำงาน อุตสาหกรร จัดให้บุคลากรได้ออกบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ภายนอก สำหรับการช่วยเหลือประชาชนแม้บางครั้งอาจทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร แต่หากทำด้วยความเต็มใจประชาชนก็จะเกิดความรักที่ดีต่อองค์กรและควรที่จะจัดให้บุคลากรขององค์กรได้ออกบำเพ็ญประโยชน์นอกสถานที่เพื่อให้ได้ปฏิบัติงานร่วมกันของบุคลากร สมานัตตตา ปฏิบัติตนให้อยู่ในระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัดซึ่งเห็นได้ว่าบุคลากรขององค์กรปฏิบัติตนอยู่ในระเบียบขององค์กรอย่างเคร่งครัด ซึ่งการปฏิบัติอย่างเสมอดันเสมอปลายก็จะได้รับการยอมรับจากผู้อื่นและสำหรับการทำงานขององค์กรถือว่าเป็นครอบครัวใหญ่ และสอดคล้องกับงานวิจัย (พระมหาพรหม กิตติวรเมธี (กิตติวัฒนวรรณ), 2565 : บทคัดย่อ) การพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้วพบว่า 1) ด้านการบริหารภารกิจอย่างเป็นรูปธรรม มีการตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบภัย 2) ด้านส่งเสริมพระสงฆ์พัฒนา มีการอบรมหลักสูตรสาธารณสงเคราะห์พระสงฆ์เป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมโดยใช้วัดเป็นศูนย์กลางการช่วยเหลือ 3) ด้านกองทุนสาธารณสงเคราะห์ มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือสงเคราะห์สิ่งที่เป็นแก่ผู้ประสบภัย

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

1. M = Morality หมายถึง ศีลธรรมเป็นรากฐานของการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ คณะสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำทางจริยธรรม อบรมสั่งสอนให้ประชาชนได้ประพฤติปฏิบัติธรรมตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา การประพฤติปฏิบัติชอบของคณะสงฆ์ช่วยสร้างความศรัทธาและเชื่อมั่นแก่ประชาชน ทำให้ผู้คนในสังคมสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

2. A = Assistance หมายถึง การช่วยเหลือเป็นหัวใจของงานสาธารณสงเคราะห์ คณะสงฆ์ทำหน้าที่เป็นผู้บรรเทาทุกข์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ยากไร้ การสงเคราะห์นี้ครอบคลุมทั้งการสนับสนุนด้านวัตถุ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และด้านจิตใจ การให้คำปรึกษาและการกำลังใจในยามประสบภัย

3. H = Holistic หมายถึง การปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์อย่างเป็นองค์รวม มุ่งเน้นการพัฒนาที่ครอบคลุมทุกมิติของชีวิต ทั้งด้านกาย จิต สังคม ปัญญา การช่วยเหลือของคณะสงฆ์ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการให้วัตถุ แต่ต้องสร้างความเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน

4. A = Accountability หมายถึง ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติงานอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อให้แน่ใจว่าการสงเคราะห์เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม คณะสงฆ์ต้องรับผิดชอบทั้งในด้านการจัดการทรัพยากรและการใช้ทรัพย์สินอย่างมีประสิทธิภาพ

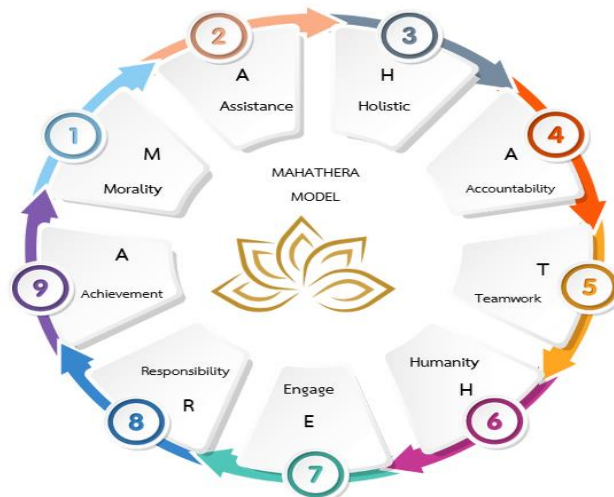
5. T = Teamwork หมายถึง การทำงานอย่างมีส่วนร่วม ระหว่างคณะสงฆ์ ชุมชน และองค์กรต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสำเร็จ ส่งเสริมความร่วมมือแบบบูรณาการเพื่อแก้ไขปัญหาในทุกระดับ

6. H = Humanity หมายถึง มนุษยธรรมในการแสดงความเข้าอกเข้าใจและเห็นใจผู้อื่น ไม่เลือกปฏิบัติตามสถานะทางสังคมหรือศาสนา คณะสงฆ์ปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์บนพื้นฐานเมตตาธรรมคำจูนโลกและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

7. E = Engage หมายถึง การสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างคณะสงฆ์และชุมชนโดยคณะสงฆ์ไม่เพียงแต่เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือ แต่ยังส่งเสริมคนในชุมชนให้เข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาตนเอง ซึ่งการสร้างความร่วมมือเช่นนี้ช่วยให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างวัดและชุมชน

8. R = Responsibility หมายถึง ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นหลักการสำคัญที่คณะสงฆ์ต้องยึดถือในการดำเนินงานสาธารณสงเคราะห์ คณะสงฆ์ต้องคำนึงถึงผลลัพธ์ของโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการ เพื่อให้มั่นใจว่าการช่วยเหลือที่ให้ไปนั้นก่อให้เกิดประโยชน์แท้จริง และสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

9. A = ACHIEVEMENT หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ในบริบทของงานสาธารณสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไม่ได้วัดจากปริมาณหรือจำนวนเพียงอย่างเดียวแต่ยังเน้นถึงคุณค่าเชิงจิตใจของสังคมที่ส่งผลกระทบอย่างยั่งยืน การประเมินผลสัมฤทธิ์ที่แท้จริงคือการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้รับการช่วยเหลือและความเข้มแข็งของชุมชนในระยะยาว ได้ตั้งแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ในการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานและถอดบทเรียนจากโครงการหรือกิจกรรมเพื่อให้เกิดแนวทางปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ที่มีความชัดเจน

1.2 จัดให้มีการฝึกอบรมพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์เพื่อให้เกิดความรู้และมีทักษะในการปฏิบัติงานที่ดียิ่งขึ้น

1.3 ส่งเสริมกิจกรรมหรือโครงการที่เนื่องด้วยงานสาธารณสงเคราะห์ให้สามารถเข้าถึงทุกกลุ่มเป้าหมาย

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยการปฏิบัติงานสาธารณสงเคราะห์ในสังคมสมัยใหม่เชิงพุทธบูรณาการ

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการมีส่วนร่วมกับชุมชนของคณะสงฆ์

2.3 ควรทำการศึกษาวิจัยรูปแบบผลสัมฤทธิ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้วยหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ นิยมศิลป์และคณะ. (2536). การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- พระราชบัญญัติอาชรากร. (2567). การจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ของคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : บริษัทกรีนไลฟ์พรินติ้งเฮาส์ จำกัด.
- พระศาสนโสภณ (จตตสโล). (2564). สวดมนต์แปล. (พิมพ์ครั้งที่ 18). นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภธนานนท์. (2520). บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร : สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินิจ ลาภธนานนท์. (2562). อดีต ปัจจุบัน และอนาคต งานสาธารณสุขสงเคราะห์วิถีพุทธของคณะสงฆ์ไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). นครบุรี : นิติธรรมการพิมพ์.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2557). พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล 91 เล่ม ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย. นครปฐม : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำราญ มีแจ้ง. (2556). การประเมินผลการปฏิบัติงานแนวใหม่ : ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชวัลลาจารย์ (ดาวเรือง อาจารย์คุณ). (2564). รูปแบบการสงเคราะห์ประชาชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ของคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี. คุษุณินพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระใบฎีกาสมคิด นาคสีโล (สุชนิล). (2564). รูปแบบการบริหารจัดการงานสงเคราะห์ประชาชนตามหลักสังคมสงเคราะห์เชิงพุทธบูรณาการของคณะสงฆ์จังหวัดพิจิตร. คุษุณินพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาพชร กิตติวรเมธี (กิตติวัฒนวรานนท์). (2565). การพัฒนางานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้ว. คุษุณินพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.